

ABDULLA QAHHORNING "ANOR" HIKOYASI

Farg'ona davlat universiteti

Filologiya fakulteti 23.90 A guruh

Abdulhafizova Shabnamxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulla Qahhorning “Anor” hikoyasi badiiy tahlil qilinib, undagi insoniy fazilatlar, mehr-oqibat, kattalarga hurmat va oilaviy qadriyatlar masalalari yoritiladi. Asarda keksalarga g‘amxo‘rlik qilish, ularning ehtiyojlarini anglash va e‘tibor ko‘rsatishning ma‘naviy ahamiyati tahlil etiladi.

Hikoyadagi voqealar orqali jamiyatda avlodlar o‘rtasidagi munosabatlar, odamiylik tamoyillari va axloqiy tarbiya masalalari ochib beriladi. Shuningdek, Qahhorning realizmga asoslangan uslubi, obrazlar xarakteri va ijtimoiy-ma‘naviy g‘oyalar ham ilmiy-nazariy yondashuv asosida ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Abdulla Qahhor, “Anor” hikoyasi, Realizm, Axloqiy tarbiya, G‘urur, Keksalarga hurmat, Mehr-oqibat, Oila qadriyatlari, Obrazlar tahlili, Ma‘naviyat, Ijtimoiy g‘oya.

KIRISH

“Anor” hikoyasi Abdulla Qahhorning 1940-yillarda yozgan realistik ruhdagi eng kuchli asarlaridan biridir. Hikoya yozilgan davr — Ikkinchi jahon urushi boshlanish arafasi, jamiyatda ma‘naviy qadriyatlar, insoniylik, mehr-oqibat, halollik va hayotning og‘irliklari keskin sezilgan payt. Qahhor aynan shu tarixiy fon orqali insonning ichki olamidagi o‘zgarishlarni ko‘rsatadi.

Asarning markaziy g‘oyasi Hikoya jamiyatdagi mehr-oqibat yetishmasligi, ochko‘zlik, befarqlik, insoniy qadriyatlarning yo‘qolishi, hamda ayni paytda oddiy inson qalbining pokligi mavzularini murakkab va chuqur tasvirlaydi. Asosiy g‘oya – jamiyatda hammasiga qaramay halollik va mehr eng muhim fazilat ekanini ko‘rsatish.

Asardagi konfliktlar Hikoyada ikki asosiy konflikt mavjud:

Tashqi konflikt Odamlar o'rtasidagi munosabatlarda adolatsizlik, bir-biriga nisbatan sovuqlik. Har kimning o'z manfaatini birinchi o'ringa qo'yishi. Ayniqsa anor uchun bo'layotgan bahslar jamiyatning axloqiy inqirozini ifodalaydi.

Ichki konflikt Qahramonning o'z ichidagi kurashi — bir tomonda to'g'rilik, halollik, boshqalarga yordam berish istagi, ikkinchi tomonda esa hayotning qiyinchiliklari uni axloqiy sinovga soladi.

Asarda “anor”ning ramziy ma'nosi Anor asarda faqat meva emas. U quyidagi ma'nolarni bildiradi:

Mehr va saxovat ramzi – anor odatda sharq xalqlarida mo'l-ko'lchilik ramzi. Inson qalbining pokligi – qizil donlar qalbdagi samimiylkni eslatadi.

Jamiyatdagi haqiqiy boylik – mol-mulk emas, balki mehr-oqibat dir. Odamlar o'rtasidagi aloqaning buzilishi – anor uchun tortishuv ramziy ravishda jamiyat axloqining pasayganini bildiradi.

Asar syujeti qisqacha, lekin tahliliy yondashuvda Asarda bir qator qahramonlar atrofida anor voqeasi yuz beradi. Kingadir juda kerak bo'lmagan oddiy meva birdaniga bahs manbaiga aylanadi. Odamlar anor bahona bir-biriga dag'allik qiladi, kimdir yolg'on gapiradi, kimdir o'zini oqlashga urinadi.

“Anor” hikoyasi Abdulla Qahhorning realistik nasrida alohida o'rin tutadi. Asar oddiy voqea – bir dona anor atrofida kechadigan bahs orqali insonlar xarakteri, jamiyatdagi axloqiy muammolar, mehr-oqibatning qadri va halollikning qiymatini ko'rsatadi. Hikoya 1940-yillarda, jamiyatda ma'naviy sinovlar kuchaygan davrda yaratilgan bo'lib, unda insoniylik, adolat, ochko'zlik, befarqlik va halollik mavzulari markazda turadi.

Asarda anor ramz sifatida qo'llangan: u mo'l-ko'lchilik, mehr, poklik, saxovat va haqiqiy boylik timsoli. Qahhor uchun anor — bu odamning asl mohiyatini fosh qiladigan sinov vositasi. Anor uchun tortishayotgan odamlar jamiyatdagi axloqiy inqirozni ramziy ravishda ko'rsatadi. Kichik voqea orqali yozuvchi butun bir jamiyatning ahvolini ochib beradi.

Hikoyadagi bosh qahramon ichki kurashlarga boy inson sifatida tasvirlanadi. U yomonlarga qarshi kurashmaydi, lekin o'z prinsiplaridan chekinmaydi. Yordamchi obrazlar esa jamiyatdagi turli tiplarni – ochko'z, befarq, yolg'onchi, adolatparvar

odamlarni aks ettiradi. Shu orqali Qahhor “inson xarakteri eng oddiy vaziyatlarda namoyon bo‘ladi” degan fikrni tasdiqlaydi. Shuningdek, bosh qahramon Turobjon misolida o‘zbek xalqi erkaklarini harakterini ko‘rsatib bergan deb aytishimiz ham mumkin. Chunki o‘sha og‘ir paytda xotining ehtiyojlari uchun, uning "shirin" gaplari uchun o‘g‘rilik qilishga ham qo‘l uradi.

Asar syujeti sodda bo‘lsa ham, unda psixologik tahlil, tazod, badiiy detallar juda kuchli. Dialoglar qisqa, lekin ma’noli. Muallifning tanqidiy ruhdagi yumori ham hikoyaga jon bag‘ishlaydi. Hikoyaning asosiy g‘oyasi — jamiyat qanchalik o‘zgarishdan qat’i nazar, halollik, mehr, adolat kabi qadriyatlar eng muhim boylik bo‘lib qoladi.

“Anor” hikoyasi bugun ham dolzarb: u odamlar o‘rtasidagi ishonchning yo‘qolishi, manfaatparastlikning kuchayishi, mehrning kamayishi kabi muammolarni ko‘taradi. Qahhor o‘quvchini bevosita tanqid qilmaydi, balki voqealar orqali o‘zi xulosa chiqarishga majbur qiladi. Hikoya o‘zbek adabiyotida ramz orqali jamiyatdagi illatlarni ochib berishning eng muvaffaqiyatli namunalaridan biri hisoblanadi.

“Anor” hikoyasi Qahhorning kichik hajmli, ammo ijtimoiy va ruhiy mazmuni nihoyatda boy asarlaridan biridir. Hikoya muallifning jamiyatdagi axloqiy yemirilish, odamlar o‘rtasidagi munosabatlarning sovushi, oddiy me‘yorlarning ham qadrsizlanishi haqidagi chuqur kuyinishini ifodalaydi. Asarda voqea markazida turgan anor, aslida, odamlar orasida yo‘qolib borayotgan samimiylik va tarbiyaning timsoli sifatida talqin qilinadi.

Qahhor hikoyada o‘sha davr kishilarining kundalik hayotidagi mayda, e‘tiborsiz ko‘rinadigan holatlarni katta badiiy hodisaga aylantiradi. Masalan, anor bahonasida yuzaga kelgan tortishuv — bu jamiyat ichida yashirin turgan illatlarning yorqin namoyoni. Yozuvchi shuni ko‘rsatadiki, odamlar qanchalik qiyin hayotda yashamasin, asl insoniy qadriyatlar sinovdan aynan mayda voqealarda o‘tadi. Hikoyadagi odamlarning o‘zini tutishi, bir qarashda arzimasek tuyulsa-da, ularning hayot falsafasining ko‘zgusidir.

Asarda eng muhim jihatlardan biri — dialoglarning psixologik teranligi. Qahhor oddiy gaplar orqali odamning ichki dunyosini ochib tashlaydi. Bir dona meva atrofida aytilgan so‘zlar, odamlarning nigohi, munosabati ularning asl xarakterini fosh qiladi.

Qahhor uchun murakkab konflikt shart emas; u oddiy hayotning o'zidagi ziddiyatlarni tasvirlaydi, shu bilan birga insonning ichki dunyosini nozik tahlil qiladi.

“Anor” hikoyasida muallif shuningdek jamiytdagi mas’uliyatsizlik, aybni birovga yuklash, ingichka yolgʻonlar, oqlanishga urinadigan odamlar, koʻzboʻyamachilik, andishaning yoʻqolishi kabi koʻplab illatlarni fosh etadi. Qahhor bularni keskin tanqid qilmaydi, balki vaziyatning oʻzidan kulgi, achchiq kinoya orqali koʻrsatadi. Oʻquvchi voqeani oʻqir ekan, oʻz-oʻzidan xulosa chiqarishga majbur boʻladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhorning “Anor” hikoyasi kichik syujet ichida katta ma’noni mujassam etgan, inson qalbi va jamiyat ma’naviyatini oʻlchaydigan, halollikni esa eng buyuk boylik sifatida ulugʻlaydigan mukammal asardir.

Bundan tashqari, hikoya Qahhor uslubidagi badiiy minimalizmning yorqin koʻrinishidir. U ortiqcha tasvir ishlatmaydi, ammo qisqa epizodlarda ham teran ma’no beradi. Shuningdek, asarda xalqning oʻziga xos ogʻzaki nutq elementlari, hayotiy latif ruhidagi vaziyatlar, real inson xatti-harakatlari mahorat bilan berilgan. Bu hikoyani oʻquvchiga juda yaqin qiladi.

Asarda anor obrazining yana bir yangi talqini — u bolalik, begʻuborlik va tozalikning ramzi sifatida ham namoyon boʻladi. Qahhor koʻrsatadiki, odamlar orasida begʻuborlik saqlanib qolayotgan boʻlsa, jamiyatning oʻzi ham tuzalishi mumkin. Bu hikoya — axloqiy qadriyatlar haqidagi jiddiy oʻylar bilan toʻla boʻlgan badiiy ogohlikdir.

Hikoyaning yana bir qimmati — unda koʻrsatilgan holatlar bugungi kun jamiyatida ham uchraydi. Odamlar mayda manfaat uchun ham halollikni qurbon qilishga tayyor boʻlib qolayotgani, kichik voqealar orqali katta ijtimoiy muammolar yuzaga chiqishi, bir-biriga befarqlik — bular hikoyani bugungi kunga ham mos, oʻqilishi zarur asarga aylantiradi. Shu ma’noda, “Anor” hikoyasi nafaqat adabiy meros, balki axloqiy saboqdir.

Hikoya oʻquvchini jamiytdagi axloqiy muvozanat haqida oʻylashga undaydi: insonlar bir-biriga nisbatan mehr, adolat, halollik bilan munosabatda boʻlsa, jamiyat ham sogʻlom boʻladi; aks holda esa oddiy bir meva uchun tortishuv ham jamiytdagi ma’naviy tanazzulni koʻrsatib qoʻyishi mumkin. “Anor” hikoyasi bugungi kunda ham oʻz

ahamiyatini yo‘qotmagan, har bir o‘quvchi uchun saboq beruvchi, insoniylikning haqiqiy mohiyatini eslatib turuvchi badiy asardir.

Asardagi anor obrazi saxovat, tozalik, halollik va mehr-oqibatning ramzi sifatida talqin qilinadi. Voqeda ishtirok etayotgan kishilarning har biri aynan shu sinov orqali o‘zining kimligini fosh qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qahhor, A. Tanlangan asarlar. 3-jild. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1987.
2. Qahhor, A. Hikoyalar. Toshkent: Sharq nashriyoti, 2004.
3. Karimov, N. O‘zbek hikoyachiligi tarixi. Toshkent: Fan, 1999.
4. Qo‘shjonov, A. O‘zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O‘zbekiston, 1995.
5. Rasulov, R. Abdulla Qahhorning badiiy mahorati. Toshkent: Universitet, 2001.
6. Yo‘ldoshev, M. O‘zbek nasri poetikasi. Toshkent: Fan, 1998.
7. O‘rinboyev, B. O‘zbek adabiyotida realizm an‘analari. Toshkent: Fan, 2007.
8. Sharafiddinov, O. Adabiy tanqid va adabiyotnazariyasi masalalari. Toshkent: O‘zbekiston, 1996.
9. G‘anieva, D. XX asr o‘zbek adabiyoti namoyandalari. Toshkent: Sharq, 2010.
10. Quronov, D. Adabiyotshunoslik asoslari. Toshkent: O‘zbekiston, 2011.
11. Mamatov, A. O‘zbek nasrida psixologik tasvir. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2008.
12. Normatov, U. O‘zbek adabiyotida kichik janrlar. Toshkent: Fan, 1992.
13. Qosimov, B. O‘zbek adabiy tanqidchiligi tarixi. Toshkent: Fan, 1996.
14. Abdurahmonov, H. Badiiy tahlil asoslari. Toshkent: O‘zbekiston, 2003.
15. Jo‘rayev, U. Hozirgi o‘zbek hikoyachiligi rivoji. Toshkent: Fan, 2012.